

Til Olje- og energidepartementet

30. september 2019

Fra Mette Kongshem

Høringsuttalelse vedrørende NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraftutbygging på land.

Område 56. Nordre Hedmark.

Oppsummering

Som hytteeier i Hodalen, Tolga kommune, sier jeg et klart **nei** til NVEs forslag om å bygge vindkraft på land i norsk upåvirket naturlandskap. Spesielt gjelder min avvisning område 56, Nordre Hedmark, og de foreslåtte områdene i Tolga Østfjell som jeg kjenner særlig godt. Der har familien hatt hytte i generasjoner. Det har vi oppholdt oss i alle ferier, sommer som vinter og styrket helsen gjennom vandring i fjellene og annet friluftsliv i disse store inngrepsfrie naturområdene der stillheten bare er brutt av suset fra skogen. En rasering av disse unike fjellområdene med vindturbiner vil være en katastrofe for denne regionen – og for landet. Skjer det, vil konfliktnivået eksplodere. Det vil være direkte voldtekt av naturen. Jeg sier som Greta Thunberg: Dere våger ikke!

Innledning

NVE har i sitt forslag til nasjonal ramme for vindkraftutbygging på land tatt ut 13 områder i Norge som de mener egner seg for videre vindkraftutbygging. Nordre Hedmark med kommunene Engerdal,

Rendalen, Tynset og Tolga er satt som prioritert område. NVEs argument er at her er det spredt bosetning, store sammenhengende og urørte fjellområder, lite eller ingen turist-industri i form av hyttebyer og alpinanlegg. Her er det mye vind hevdes det, og forventet lite konfliktnivå. Følgelig har NVE ekskludert kjente turiststeder fra sitt forslag til rammeplan – og utelukkende tatt hensyn til de turistene som foretrekker utbygde destinasjoner.

En rekke svært viktige lokale, regionale og nasjonale verdier synes overhodet ikke å være vektlagt i denne rammeplanen. NVE har ensidig satt til side de aller fleste motargumenter og tungtveiende innspill, og hatt ensidig fokus på områdets produksjonspotensiale. Temarapportene – som i all hovedsak legger de faglige premissene for vindkraft – tilsier at område 56, Nordre Hedmark må fjernes fra rammeplanen. Det synes derfor å være særdeles lite samsvar mellom det faglige grunnlaget i temarapportene og NVEs endelige utkast til såkalt nasjonal ramme. Rammeplanen bør derfor i utgangspunktet skrotes. Bli saken mot formodning tatt videre, må den bli gjenstand for behandling i Stortinget. En rekke stortingsrepresentanter har da også tatt til orde for dette.

Man kan for øvrig stille spørsmål ved om mandatet som Olje- og energidepartementet (OED) ga til NVE var i tråd med Stortingets ønske.

Hele område 56 Nordre Hedmark fremstår som et enhetlig og helhetlig fjellområde med sammenhengende og unike kulturminner og kulturmiljøer, felles historie og kulturhistorie, særegen flora og fauna, enorme myrområder og unike naturverdier. Det er et område for helsebringende friluftsliv og for den type turistaktivitet som nå blir stadig større mangelvare og som øker i attraktivitet. For her har kommunene bevisst unngått masseturisme og satset på bærekraftig

bruk av de unike naturverdiene. Område 56 i Nordre Hedmark har det som resten av verden verdsetter og søker: god plass, frisk luft, rent vann, stillhet og ro, og en unik flora og fauna. Verdifulle ressurser som dessverre er i ferd med å bli en mangelvare ellers i verden, og som turister vil betale godt for å få oppleve i tiden fremover.

Verden har et alvorlig klima- og miljøproblem. Men den storstilte ødeleggelsen av norsk natur som nå er på gang med enorme arealinngrep for bygging av vindparker, til tross for stadig sterkere motstand fra folk flest, løser ikke dette problemet. Dessverre har landbasert vindindustri gått under den rikspolitiske radaren altfor lenge, og uerstattelige verdier for Norge er gått tapt, mens noen finansfolk, inkludert utenlandske selskaper og fond, har tjent seg rike. Norske politikere har latt det skure og gå. Den voldsomme subsidieringen av vindkraft på land, som ble satt i gang i 2012, og som skal fortsette til 2035, har vært et gedigent feilgrep. Norske vindbaroner har lenge utviklet vindkraftprosjekter på land, og så fort de har fått konsesjon har de solgt prosjektene til utenlandske investorer og tjent grovt på det. Utlendinger eier nå ca. 90 % av all norsk vindkraft! Det må være tankevekkende for regjeringen Solberg.

Mange av de kvalitetene som gjør Norge til det landet vi kjenner, er nå truet av forsøk på vind-industrialisering av unike, urørte områder. Norge kan og skal bidra i klima-arbeidet. Men det er komplett meningsløst at vi skal rasere norsk natur for å bidra til å forsyne resten av Europa med energi, som blir som en dråpe i havet. Europeiske land må selv ta ansvar og bygge ut mer fornybar energi nærmere brukerne. Norge har allerede "verdensrekord" i produksjon av fornybar energi og ligger langt foran andre nasjoner i elektrifisering av samfunnet med fornybar energi. Vi kan gjøre vårt gjennom oppgradering og modernisering av eksisterende

vannkraftverk med minimale naturinngrep. HydroCen/NTNU har fastslått at med slik oppgradering er det mulig å øke den årlige produksjonen med fra 22 til 30 TWh. Det fordrer et endret skatteregime, som nå favoriserer vindbaronene. Også på området energisparing og energieffektivisering er det mye å hente, om det er politisk vilje til det.

Og fordi vi har et overskudd av vannkraft her i landet, vil all ny vindkraft bety økt krafteksport. Ingen har klart å dokumentere at dette gir en klimaeffekt som står i noe rimelig forhold til den naturraseringen vindkraft på land i Norge innebærer.

Miljødirektoratet har selv uttalt ingen har gjort grundige vurderinger av om økt eksport av fornybar energi fra Norge til EU-land gir redusert CO₂ –utslipp der.

NVEs forslag til ramme har allerede ført til høylytte protester, demonstrasjoner, stor fortvilelse og frustrasjon. Ved en eventuell gjennomføring av planen vil konfliktnivået gi gjenlyd langt inn i Stortingets korridorer.

1.Hva gjelder denne saken:

I St.meld. 25 (2015-2016) , Energimeldingen, ba regjeringen om at det utarbeides en nasjonal ramme for konsesjonsbehandling av vindkraft på land. Regjeringen fremholdt at det i dette arbeidet skulle foretas *gode avveininger av viktige miljø- og samfunnshensyn*, og at det skulle legges opp til en politikk som *demper konflikter* og bidrar til at de *beste lokaliteter* blir valgt.

Stortinget sluttet seg til at en slik ramme skulle utarbeides og gjentok nødvendigheten av gode avveininger av viktige miljø-og samfunnshensyn og at konflikter skulle unngås. I komiteinnstillingen (Innst.401 S (2015-2016)) understrekes det i tillegg at miljøutfordringene i forbindelse med vindkraft er knyttet til verdifulle naturtyper, fugleliv og landskap. Det må forstås dit hen at Stortinget mente at disse forholdene skulle spesielt ivaretas.

Men i det oppdragsbrevet som OED ga til NVE, heter det bare at formålet med denne rammen er å bidra til at de *best egnede vindkraftlokalitetene* blir valgt, og at disse områdene skal velges ut med utgangspunkt i *vindressurser og eksisterende og planlagt nettkapasitet*. Dette skal så kun *avstemmes* mot andre viktige miljø- og samfunnsinteresser.

Når Stortinget var opptatt av avveining, må formålet ha vært at det skulle tas vare på naturen. Men når det i mandatet til NVE brukes ordet *avstemme*, må det forstås som at naturen kan underordnes næringsinteressene i forbindelse med utbygging.

Men var det slik Stortinget hadde tenkt det?

Videre, *eksisterende og planlagt nettkapasitet* var også et viktig element ifølge oppdragsbrevet. Men for område 56 Nordre Hedmark, og i strid med mandatet fra OED, skriver NVE at "på kort sikt er det lite kapasitet i transmisjonsnettet til å tilknytte ny kraftproduksjon", og at "mye ny vindkraft vil imidlertid kreve betydelige nettinvesteringer lokalt". Det er altså for lite nettkapasitet i overføringsnettet ut av regionen. For at det skal lønne seg å oppgradere nett-overføringskapasiteten betyr det massiv utbygging av turbiner.

Hvis NVE hadde fulgt oppdragsbrevet, vil jo liten overføringsnettkapasitet tilsi at område 56 ikke velges.

Vindressurser står sentralt i oppdragsbrevet. Og NVE hevder at Nordre Hedmark har gode produksjonsforhold for vindkraft. Hvordan kan NVE hevde det når EU-kart viser at området Nordre Hedmark er blant de områdene i Europa inkludert Norge som har lavest ladnings-timer for vindturbiner per år.

Resultatet av NVEs arbeid er altså dette mangelfulle forslag til ramme for vindkraft: De 13 områdene som er utvalgt som mest egnet for utbygging er alle store sammenhengende, inngrepsfrie og villmarkspregede naturområder. Det dreier seg om de siste områdene i Norge med urørt natur, spredt bebyggelse, fritt for hyttebyer og alpinanlegg og annen industri. Det er områder for utmarksbeite, villreinområder og områder for naturbasert turisme. Det er de siste områdene der vi kan trekke oss tilbake og finne ro og stillhet. NVE vil ofre disse områdene og har isteden ekskludert allerede industrialiserte områder i kjente turistområder med tett hyttebebyggelse, høyfjellshoteller og tett løypenett og skianlegg. NVE sier klart at miljøkvaliteten i områder med store turist- og hytteanlegg er mer verdifull enn områder som er lite berørt av inngrep og derfor mer sårbart ut fra landskaphensyn. Dette er ganske oppsiktsvekkende. Og riktignok medgir altså NVE at nettkapasiteten er dårlig i Nordre Hedmark, men det kan løses ved enda mer og tettere utbygging for å

dekke kostnadene til oppgradering av kraftnettet. NVE mener at det er så bra vind- og produksjonforhold i dette området, og da vinner det over Miljødirektoratets og Riksantikvarens vektige argumenter vedrørende områdets unike natur, kulturminner, rødlistede arter og viktige friluftsområder. Disse argumentene er blitt ignorert.

Så tror NVE kanskje at det vil bli mindre konflikt om det blir bygget vindturbiner i mer sparsomt bebygde områder der kommunene har tatt vare på naturrikdommen gjennom generasjoner. Det er en grunnleggende feilslutning. For det er ikke slik at der det er mye natur og lite folk, der blir det lite motstand. Da overser NVE lokal fjellidentitet – helhetssammenhengen mellom bevissthet om fjell, natur, røtter, tilhørighet, historie, verdier, identitet og stolthet. Lokale folk har identitet, tilknytning og stolthet og røtter i regionen, noe NVE dessverre ikke ser ut til å ha forstått. Og nettopp derfor øker konfliktnivået i vindkraftdebatten dag for dag i de berørte kommunene i Nordre Hedmark.

Alle kommunene har da også i sine høringsuttalelser sagt et klart nei til vindkraftutbygging.

Område 56 er et høyfjellsområde som omkranses av en rekke små fjellbygder. Det ligger i fjellbygdens natur at det bor færre mennesker der og at det er færre hytter enn i de mer sentrale befolknings- og turistsentrene. Og at næringsgrunnlaget derfor utgjør en kombinasjon av primærnæring og enkelt bærekraftig friluftsliv. Men det er jo nettopp derfor det er så viktig å bevare disse fjellområdene. Befolkningsgrunnlaget i området er dessuten mer sårbart for denne typen industrialisering enn nesten alle andre områder, fordi alle muligheter for videre næringsutvikling faller bort i det øyeblikk området blir utpekt som mulig vindkraftområde. Det vil sette en stopp for planer om utvikling av naturnær kvalitets-turisme. Det er naturverdier disse fire kommunene kan være konkurransedyktige på. Regionen er jo utpekt av "Visit Norway" som satsningsområde for bærekraftig turisme.

Jeg reagerer derfor sterkt på NVEs kriterier for å definere *egnethet for utbygging*. NVE har ikke vurdert de lokale og regionale innspillene til rammeplanen. Nasjonale faglige råd fra Miljødirektoratet og Riksantikvaren med solid dokumentasjon for områder som disse instanser vil ekskludere fra rammeplanen, blant annet område 56 Nordre Hedmark, er det ikke tatt hensyn til. Det er ganske tydelig at det er vindressursene - næringsinteressene – og interessene til vindkraftlobbyen som er prioritert. Det blir derfor direkte galt når olje- og energiministeren i et innlegg i Bergensavisen 23.mai d.å. hevder at

å ”styre lokaliseringen bort fra verdifulle og sårbare områder er et viktig formål med nasjonal ramme”. Det er jo det absolutt motsatte som her har skjedd.

Det ville vært mer i tråd med Stortingets ønske om avveining av viktige miljø- og samfunnshensyn å innpasse vindkraftanlegg i områder der slik og annen industri allerede finnes og inngrep allerede er gjort. Hvis det da i det hele tatt er klok og fremtidsrettet politikk å bygge ut mer vindkraft på land i Norge, kraft som eksperter hevder at vi ikke trenger her til lands og som i hovedsak (3/4) eksporteres til andre europeiske land? (Se pkt. 4 nedenfor). I tillegg fremstår manglene i kunnskapsgrunnlaget som presenteres i nasjonal ramme for vindkraft som betydelig i flere sammenhenger. (Se pkt. 3 nedenfor).

2. Nordre Hedmark.

Det er spesielt det utpekte området i Nordre Hedmark, med Engerdal, Rendalen, Tolga og Tynset kommuner, som besitter disse store, vakre og verdifulle inngrepsfrie naturområdene som NVE er villig til å rasere. Slik ødeleggelse av verdifulle naturområder vil forringe kommunenes næringsgrunnlag. For næringsgrunnlaget for lokalsamfunnene i disse områdene er basert på utmarksbeite, fjell-landbruk og bærekraftig turisme, og det er et stort potensiale i å videreutvikle dette. Dette er høyfjellsområdet sør for Circumferensen, vest for Femundsmarka og Gutulia nasjonalparker, områder som grenser i sør til Sjølen og Isteren verneområder. Fra alle disse områdene er det fri utsikt til store deler av det området NVE nå har utpekt som ”egnet” for vindturbiner. Storstilt vindindustri i synlige nærområder til verneområdene, vil redusere verneområdenes verdi i vesentlig grad og frata regionen den betydning verneområdene har for dens attraktivitet for besøkende. For dette er flate, åpne og vidstrakte fjellområder.

Dette er et helt unikt og sårbart område med en natur-rikdom som de berørte kommunene har forvaltet på beste måte gjennom generasjoner. Det er et stort ansvar, for dagens krav og mulige kortsiktige gevinster står mot fremtidig gevinst og rikdom. Det gjelder både for kommende generasjoner som krever intakte naturområder og for dagens og morgendagens turister, nordmenn så vel som utlendinger, som i økende grad nettopp søker til urørt fjellnatur for å finne stillhet, ro og påfyll. Dette er et av de største inngrepsfrie områdene i Sør-Norge som ikke er nasjonalpark. Nesten hele området er høyfjell eller snaufjell med åpent landskap. Alle de viktigste toppene i Nordre Hedmarks østlige område befinner seg her: Rendalssjølen, Elgpiggen, Kvernviikhøgda, Gloføken, Rausjødalskletten og Sålekinna. Regionen står dermed i fare for å miste alle sine turmål både for fottur og skikjøring. I sør beiter Rendalsreinen, og lenger nord i området er Tolga Østfjell villreinområde, med barmarksbeite,

helårsbeite, kalvingsområder og flere trekkområder. Dette er viktige leveområder for villrein med bukkflokker hvor opptil 150 bukker opererer regelmessig. Dette området har vært tilholdssted for rein siden siste istid. Dette villreinområdet har NVE bevisst unnlatt å ekskludere i rammeplanen, som foreslått av Miljøverndirektoratet, til tross for at alle andre nasjonale villreinområder er blitt ekskludert.

Her er særpreget landskap med store kvaliteter, unike kulturminner og kulturarv. Den historisk rike veidemannskulturen, samiske kulturminner, kullmiler og gammelt seterliv med bl.a. Nord-Europas eldste andelsmeieri og fangstlandskap med dyregraver. Denne regionen har felles historie, identitet og et unikt felles natur- og kulturlandskap, hvor en samordnet og velutviklet kvalitetsturisme skal være hovedgrunnlaget for et bærekraftig reiseliv. Opplevelsesverdier som kommunene ønsker å videreutvikle. De eneste rutene for DNT i disse kommunene går nettopp gjennom dette området. For kommunene i dette området har nettopp den natur og det naturmangfold som folk lengter etter, verdsetter og er stadig villigere til å betale godt for å få oppleve: god plass, villmarks-opplevelser, frisk luft, rent vann, særpreget flora og fauna, jakt- og fiskemuligheter eller bare å vandre på stier der man ikke behøver å gå i kø. Europa har snart ikke inngrepsfrie naturområder igjen, og de som finnes øker raskt i verdi. Selv i Norge er det bare 12 % villmarkspreget natur igjen.

Inngrep som krever omfattende infrastruktur i utmarksområder og vindturbiner som er 240 m. høye, kan aldri bli miljøvennlig. Spillolje og eventuell av-ising forurenses bær, einer og kvann, beite for husdyr og rein, fisk og drikkevann. Hvor blir det av avrenning etter kjemikalie- lekkasje fra turbinene i høyfjell med skrinng grunn 900-1200 moh? Støy vil forurense turgåere og dyr med masse ulyd, motordur og lavfrekvent infralyd. Is-kast blir et alvorlig problem for menneskers og dyrs sikkerhet.

Hvem vil tilbringe ferien blant vindturbiner og vandre på brede gater i terrenget? Hvem vil kjøpe hytter med vindturbiner i nærområdet? Turistene vil sky området og dermed vil mulighetene som ligger i hytte-utbyggingen forsvinne. For det blir ikke mulig å selge hyttetomter i et område hvor attraksjonsverdien –inngrepsfri natur – er borte. For det blir den når området er utpekt som mulig industriområde. Og forsvinner turistene, så forsvinner også deler av livsgrunnlaget og folkelivet i bygdene i kommunene. Hus og hytter vil synke i verdi og fraflytting kan bli en realitet, også fordi lokal næringsvirksomhet rammes. Vindkraftutbygging vil ikke bare ødelegge identitet og næringsgrunnlag, det vil redusere bolyst, etableringslyst og investeringslyst i lokale arbeidsplasser. Jakt, friluftsliv, naturopplevelse, matauk og

inntektsmuligheter for lokalbefolkningen vil bli redusert. Og hva med dyrelivet? Turbiner, motordur, infralyd, veier, kraftledninger og vedlikeholdsarbeid vil bli en stor belastning på både rein og annet dyreliv i fjellene. Det er høyt konfliktnivå mellom beitedyr og, beiterett – og rovdyr allerede. Å presse vindindustri inn i dette området vil øke stress for dyrene. Forøvrig er det verdt å minne om at hva gjelder Tolga kommune, så har de bidratt til fornybar energi gjennom kraftutbyggingen av Tolgafallene i Glomma. Forbruket i Nordre Hedmark er 300 GWh og regionen eksporterer allerede energi. Ytterligere nedbygging av verdifulle naturområder vil forringe kommunens næringsgrunnlag vesentlig.

Området Nordre Hedmark har for øvrig nøyaktig samme landskapsmessige trekk som "Kvitvola", og derfor bør OED bruke samme begrunnelse til å avvise område 56 som departementet benyttet da man i brev av 29.juni 2015 av slo søknad om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for Kvitvola vindkraftverk.

3. Klima mot natur?

Mengden av urørt natur i Norge er blitt kraftig redusert de siste tiår. Ja, verden har et alvorlig klima- og miljøproblem. Verden trenger fossilfri energi, men er det forsvarlig å industrialisere urørt norsk natur for å løse dette problemet? Klimaproblemet må ikke bli naturmiljøets verste fiende. Ekte naturvern må stå på to ben. Det ene er vern av naturen. Det andre er å få ned klimagasser. Vi må ikke la det ene beinet spenne beinkrok på det andre. Vindkraftverk hører ikke hjemme i norsk urørt natur. Det er så enkelt som det.

Klodens mest akutte trussel er tap av natur.

Den nylig fremlagte rapporten fra FNs naturpanel om krisen for naturmangfold legger ansvaret for artsdød på menneskers utbygging og utnyttning av naturen. Over store deler av kyst- og fjell-Norge sprenger anleggsmaskiner seg vei innover urørte fjell og heier. Villmarkspreget natur har ikke bare en egenverdi som vi må bevare for etterslekten. Den inneholder viktige økosystemer, leveområder og forflytningskorridorer for arter, og den har betydning for naturens evne til å tilpasse seg klimaendringer. Kraftige anleggsveier fragmenterer viktige habitater. Økosystemer og leveområder som rases og CO₂ – lagrede myrer som ødelegges? Slik kan vi ikke ha det i våre fjellområder.

I forslaget til nasjonal ramme heter det at NVE har vurdert alle delene i forbindelse med anleggsarbeid for bygging av vindkraftverk. Men NVE har ikke vurdert klimamessige konsekvenser av inngrep i naturtyper som inneholder mye karbon i jordsmonnet, som myr og våtmarker. Og i tillegg fremgår det at NVE ikke engang er kjent med at det er gjort undersøkelser av klimagassutslipp

fra bearbeiding av jordsmonn i forbindelse med slikt anleggsarbeid. Men i Aftenposten 10. mai d.å. har to forskere ved NTNU uttalt at konsekvensene av ødeleggelse av myr i kjølvannet av vindkraftutbygging har vært studert i mange år og at en sentral konklusjon er at utbygging i intakte myrområder må unngås helt. Utslippene av CO₂ vil kunne være så høyt i slike områder at vindkraftanleggene ikke kan kompensere for det. Forskerne opplyser at i Norge har vi et årlig utslipp på om lag 5,5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter fra drenert myr. Det tilsvarer 10% av våre nasjonale klimagassutslipp! Er det noe kommunene i område 56 Nordre Hedmark har mye av, så er det myr. Dette området representerer et av de mest myrrike delene av et av de mest myrrike fylkene i landet. Ikke bare bidrar de med flotte muligheter for dyrelivet, men klimaeffekten av å ødelegge myr kan gi et svært negativt miljøregnskap. Myr har verdi både som karbonlager og for det biologiske mangfold. Det meste av den kunnskapen vi har om fortidens naturmiljøer, skriver seg fra biologiske og geologiske undersøkelser av myr og bunnlag i innsjøer. Et lovforslag er nå til behandling som vil forby nydyrking av myr. Er ikke NVE oppdatert på dette lovforslaget? Bare det alene burde tilsi at hele det foreslåtte området tas ut av nasjonal ramme.

4. Hvordan havnet vi i dette uføret og hvem tjener på det?

Med OEDs mandat til NVE og forslaget til rammeplan om at de områdene som foreslås utbygget for det meste utgjøres av urørt natur med spredt bebyggelse og lite industri, blir man minnet om at regjeringen Solberg i 2013 bestemte at Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) ikke lenger skulle være et verktøy i arealpolitikken. INON var Miljødirektoratets landsdekkende redskap for kartlegging og kunnskap om naturområder med urørt preg. Ønsker ikke regjeringen lenger å ta hensyn til og bevare de siste restene av urørt natur? Veier økonomi og næringsinteresser tyngre enn vårt naturmangfold og rødlistede arter? Det er å håpe at regjeringen ikke gjør det "grønne skiftet" til talemåter. Dessverre virker det som bevisst politikk at investorer og energiselskaper skal kunne forsyne seg av "matfatet" som utgjøres av restene av våre unike, sårbare fjellområder. Og både Engerdal, Tolga, Tynset og Rendalen, dette fantastisk flotte naturområdet, har nettopp disse kvalitetene. Skal dette ofres for å sende kraft nedover i Europa? Dette er en politikk som snart hele Norge protesterer mot. Det er på tide at regjeringen nå lytter til folket. Den kan starte med å skrote NVEs rammeplan.

Når det hevdes at vindkraftutbygging i Norge vil være et viktig bidrag til redusert utslipp av klimagasser i Europa, har altså Miljødirektoratet uttalt at det ikke er mulig å dokumentere at dette er tilfelle. Og om Norge eksporterer

10 eller 50 TWh, blir det uansett bare brøkdeler av Europas el-behov. Europa bruker i dag 3 500 TWh "elektrisitet" (godt over halvparten er laget av kull og gass). Norsk eksport av kraft er derfor uten betydning i et europeisk klimaperspektiv. Flere av de landene som nå investerer i vindkraft i Norge er i ferd med å fase ut bygging av vindkraft hos seg selv for å spare egen natur. Sveits vil ikke bygge vindturbiner i egen fjellnatur, men foretrekker å tjene godt på å investere i bygging i Norge. Også i Tyskland har utbygging av vindkraft støtt på stor motstand. Men statsministeren har i Tyskland-strategien raust lovet Tyskland å forsyne landet med vår grønne energi. Dermed investerer tyske bedrifter i Norge med god profitt. I alt 15 av de 18 vindkraftprosjektene som skal stå ferdig i 2020 har utenlandske selskap og pensjonsfond som eiere.

Driveren bak den storstilte vindutbyggingen i Norge er muligheten til å tjene penger.

At norsk og utenlandsk næringsliv ønsker å industrialisere vår natur for å tjene penger er ikke nytt. Det nye er at dette pakkes inn i klimavennlig retorikk. De prøver å fremstå som grønne aktører som vil redde kloden. Og de tror at den pengestøtten de gir til miljøorganisasjoner, styrker deres omdømme. Men der tar de feil. Og det gjør også de miljøorganisasjonene som lar seg kjøpe og bruke av industrien.

Folk flest gjennomskuer dette nå. Det burde NVE også ha gjort.

Vindkraftutbyggingen er også et meningsløst økonomisk sluk. Milliarder av våre skatte kroner planlegges brukt på bortkastede vindkraft-subsidier. Norge har forpliktet seg til å betale subsidier i form av el-sertifikater frem til 2035 for alle fornybarprosjekter som starter opp innen 2021. Er det derfor det nå haster med å få vedtatt en nasjonal ramme for utbygging? Vindkraftbransjen slipper alle offentlige avgifter (og de fleste) skatter som stat og kommuner normalt får sine inntekter fra. Bransjen nyter godt av gunstige avskrivningsregler og i tillegg spekuleres det i at det vil komme en vesentlig prisstigning på kraft når nye eksportkabler snart kommer i drift. Strømregningen er det alle oss andre som må ta.

Skal vi akseptere at norske naturverdier eksporteres til land som er fullt i stand til å håndtere overgangen til fornybar energi på egen hånd? Skal vi akseptere å sende vindkraft fra Norge til kontinentet med store tap (15-20 %) gjennom lange og kostbare kraftlinjer på land og i sjø når disse landene utmerket godt kan produserer vindkraft – og solkraft – selv? Dette dreier seg ikke om klima, men om investering og profitt for noen få, inkludert aktive norske finansfolk, med tap av naturmangfold og friluftsliv for nordmenn flest. Mange av de kvalitetene som gjør Norge til det landet vi kjenner, er nå truet: rik fuglefauna,

lite påvirket utmarksnatur, reinens beite- og kalvingsområder, reinmosen, rypenes habitat, seterdrift og gammelt kulturlandskap. Ønsker NVE at dette skal være til salg med gevinst til vindbaronene?

Det heter at vi må legge til rette for "lønnsom" utbygging av fornybar energi i Norge, dvs. vindkraft på land. Lønnsomt for hvem? For fjellrypene, hubroen og villreinen? For de som lever av høyfjells-landbruk og er avhengig av utmarksbeite? For norsk friluftsliv?

5. Trenger vi vindkraft?

Da Norge signerte EUs fornybardirektiv, forpliktet vi oss til å øke vår produksjon av fornybar energi. I praksis betød det visstnok vindkraft og ble kalt "bærekraftig" og "grønt skifte". Men det er direkte misvisende fordi Norge allerede for hundre år siden foretok et grønt skifte og er mer enn selvforsynt med ren, stabil og fornybar vannkraft. Hvorfor skal vi "skifte" enda en gang med storstilt utbygging av en ineffektiv, arealkrevende og tilfeldig strømproduksjon som vi ikke trenger og som hos oss er spesielt ødeleggende fordi vi bygger i naturen, og dermed bygger ned naturen for generasjoner fremover? Kanskje for alltid? Norge har allerede – relativt sett – verdensrekord i produksjon av fornybar energi og ligger langt foran andre nasjoner i elektrifisering av samfunnet med fornybar energi.

Bak de åpenbare naturødeleggelsene ligger dessuten mange skjulte miljøkostnader. Ekspertene har fremholdt at hvis man regner at Norge bygger 3000 turbiner, et ikke urealistisk tall, kreves det nærmere 1 500 000 tonn stål produsert med kullkraft, og det brukes fossil energi til bygging av flere tusen kilometer anleggsveier, betongfundamenter og annet som kreves for anleggene.

Hva slags klimaregnskap blir det når det er beregnet at hver enkelt turbin bidrar til utslipp av 105 tonn CO₂ bare til betongfundament alene. Dertil kommer armeringsjern, anleggsarbeidet og produksjon av turbinene.

Og når 9000 turbinvinger, noen av dem så lange som et Concord-fly, skal skrotes etter 20-25 år, får man **enorme avfallsmengder**. Det blir et digert, kanskje uholdbart avfallsproblem. Det står intet om håndteringen av disse og andre miljøkonsekvenser i NVEs rammeplan. Erfaring viser at det er store sjanser for at driftselskaper går konkurs og mangler penger til opprydning, gjenvinning, resirkulering og forsøk på "tilbakestilling". Det er kommunene som i praksis vil bli sittende igjen med ansvaret for opprydningen.

I 2018 ble det produsert nær 3,9 TWh vindkraft i Norge fra 32 vindkraftparker med til sammen 597 turbiner. Det tilsvarte fattige 2,6 % av all norsk kraftproduksjon.

Det er helt andre grønne måter å øke vår produksjon av fornybar energi på.

Norge er som nevnt mer enn selvforsynt med ren, stabil og fornybar vannkraft. Det hevdes at for å elektrifisere Norge vil det kreve vindkraft i størrelsesorden 30 TWh innen 2040. Men 30 TWh mer fornybar energi i Norge kan skaffes uten en eneste vindturbin. Norge har 1070 vannkraftverk som forsyner landet med mer strøm enn vi forbruker. Overskuddet er i snitt på 10-15 TWh som vi eksporterer. Og vi kan effektivisere. Norge sløser med energi. Derfor er energisparing og effektivisering veien å gå. Vi er verdensledende på oppgradering av eldre vannkraftverk og har bidratt med vår kompetanse rundt om i verden. Opprustning og fornyelse og utvidelse av norske vannkraftverk kan gi like mye strøm som all planlagt vindkraft på land, og med minimale naturinngrep. Det er et etterslep på 150 milliarder kroner ved norske vannkraftverk. Potensialet for modernisering og effektivisering er enormt – om det er politisk vilje. Professor ved NTNU, Leif Loa, har i Dagens Næringsliv 12. mai d.å. pekt på at 15 til 20 % produksjonsøkning fortsatt kan hentes ut av det eksisterende vannkraftsystemet. Det tilsvarer 20-30 TWh. Hvorfor skjer ikke det? Fordi opprustning og utvidelse av vannkraftverk blir i dag skattlagt med et helt annet og negativt skatteregime enn for andre fornybare energikilder. Oppgradering blir ikke lønnsomt og med dette feilmotiverte skattesystemet kaster Norge bort muligheten til å få gjennomført den mest miljøvennlige elektrisitetsproduksjonen.

Videre har regjeringens eget enøkorgan, ENOVA, påpekt at vi kan spare minst 10 TWh gjennom energieffektivisering i boliger, industri- og yrkesbygg. Til sammen vil dette gi minst de 30 TWh innen 2040 som det hevdes at konsesjonsgitt vindkraft vil gi oss. Men det er mer stas med vindkraftutbygging.

Da kan man spørre om det er klimapolitikk som gjelder eller næringspolitikk underlagt markedsøkonomi med utbytte som drivkraft under dekke av å være klimavennlig.

Gir vindkraftutbygging på land arbeidsplasser og inntekt lokalt? Ja noen arbeidsplasser blir det i anleggsfasen. Men deretter blir det minimalt med lokal utvikling, boligens verdi synker, turistene forsvinner. Den lovede verdiskapningen kan bli en kortvarig glede. I dag foreligger det ingen plan for hvordan kommunene skal få mer igjen for eventuell utbygging i form av skatt eller lokal verdiskaping. I vurderingen av potensielle offentlige inntekter fra utbygging av vindkraft må kommuner veie forventede skatteinntekter opp mot tap av inntekter fra annen virksomhet, som for eksempel fra turistnæringen.

Tap som disse og andre lokale bedrifter blir påført som følge av fall i aktivitet og turisttrafikk må håndteres, så vel som nedgang i verdi på fast eiendom. Og det er ingen hjemfallsrett for vindkraftverk. Noen kroner havner i kommunekassa, men hva skjer når konsesjonene går ut om 25 år? Ingen vet. Lokalsamfunnene kan bli sittende igjen med smuler.

Det er noe uverdig over dette. Vi reduserer oss til et u-land. Et land som inviterer inn utenlandske aktører for å tappe naturressurser, uten at vi bidrar verken med kompetanse eller industriutvikling. Vindkraftutbygging setter på spill vår viktigste kollektive verdi – gleden over og respekten for naturen. Uten slike kollektive verdier forvitrer et samfunn.

6. Konsekvensutredning er påkrevd

Det er et faktum at bruksverdien av naturområdene, både for folk flest og som grunnlag for turistnæringen, ikke er tatt med i regnestykket når det sies at utbygging av vindkraft vil være lønnsomt. Disse verdiene er vår felles arv og skal ikke skusles bort for sølvpenger. Naturen har en verdi i seg selv og urørt natur kan aldri gjenskapes.

Da er det interessant at NVE selv innrømmer at vi mangler kunnskap om viktige naturgrunnlag og kulturminner og om de faktiske virkningene og kostnadene ved vindkraft på land. **Burde vi ikke først få en grundig kartlegging av natur og arter i Norge og hvordan vi kan ta vare på dem? Er det ikke et behov for en konsekvensutredning over de naturmangfold-verdiene som går tapt ved industriutbygging? En systematisk risiko- og sårbarhetsanalyse og et miljøregnskap før regjeringen eventuelt går videre med å utarbeide en nasjonal utbyggingsplan?** For vindkraftutbyggerne fører ikke inn tap av naturmangfold, av ulike arter, fugler og insekter, friluftsliv, tap av livskvalitet, verditap på hus og hytter, tap av lokal næringsinntekt, av turisme og varig ødelagt landskap i sine kalkyler.

I dag gis ikke naturarealer og artsmangfold en økonomisk verdi når utbygging av kraftverk vurderes. Men å ødelegge store urørte naturarealer for vindkraftutbygging er voldtekt av naturen og tyveri av fremtidige generasjoners naturarv. Når økosystemer kollapser, kan de ikke kjøpes tilbake.

7. Kommunens bruk av arealplanen og norsk energipolitikk

Motstanden mot nye vindkraftverk er heldigvis sterkt økende, ikke minst fordi det nå for alvor begynner å gå opp for folk hvor ødeleggende slike anlegg er. I tillegg til den voldsomme rasingen av landskapet, med tilhørende tap av

arts mangfold, kommer det stadig klarere frem at støyproblemene er sterkt underkommunisert fra utbyggenes side. Ikke minst kommer det nå alarmerende rapporter om skadevirkningene av infralyd.

De aller fleste områdene som er aktuelle for vindkraftverk ligger i LNF-områder (Landbruk-Natur-Friluftsliv). LNF er en reguleringsstatus i kommunenes arealplan. Det kan i utgangspunktet ikke bygges vindkraft i et LNF-område. Gjennom aktiv bruk av arealplanen har kommunene i praksis en reell veto rett mot vindkraft i egen kommune. Mange lokalpolitikere er faktisk ikke klar over dette. For ti år siden fikk vindkraftindustrien gjennomslag for at kravet til lokal byggetillatelse for vindkraftverk ble tatt ut av plan- og bygningsloven. Det kreves i dag heller ikke lokal reguleringsplan. Konesjon gis av NVE i henhold til energiloven, og NVE trenger i dag ikke ta hensyn til hva kommunen måtte mene. Dette har skapt den misoppfatning at kommunestyret er redusert til bare en av flere høringsinstanser i vindkraftsaker. Det er riktig, men samtidig feil. Kommunene kan ikke nekte NVE å gi konsesjon. Men selv med konsesjonen i orden er utbyggeren likevel avhengig av kommunens velvilje. For utbygging kan ikke skje i strid med kommunens arealplan. Og den er det vel kommunen som bestemmer over.

Energipolitikken er splittet opp og fremmedgjort for folk flest. EUs energimarked, EUs 3. og 4. energipakke, ACER, ESA, nordisk kraftmarked, eksportkabler, internasjonale avtaler og regelverk. Det er mye å prøve å sette seg inn i. Nå kommer energipakke 4. Tas den inn i norsk lov forplikter Norge seg etter elektrisitetsdirektivet art. 3 å ikke legge hindringer i veien for investeringer i variabel og fleksibel energiproduksjon eller nye utenlandskabler. I art. 8 har EU detaljerte regler for konsesjonsbehandling av nye vind- og vannkraftverk. Her må Norge bidra til EUs mål om 32% fornybar energi innen 2030, uavhengig av at Norge har nær 100% fornybar energi fra vannkraft. Utenlandskablene skal sikre at strømpris/nettleie bli så høy at vindkraft lønner seg.

Norsk vindindustri som ” Europas grønne batteri” er en markedsbløff som brukes av politikerne for å selge seg inn i EU. Det forvirrer folk om hva et skifte til fornybart samfunn egentlig dreier seg om. Sannheten er at Norge eksporterer stabil vannkraft og bruker egen ustabil vindkraft når det er overskudd, og importerer stabil kull- og atomkraft. Og at eksportkabler betyr å importere europeisk strømpris til norske forbrukere.

8. Avslutning

Grunnlovens §112 er tydelig : ”Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for ettertiden.” Tydeligere kan det ikke sies hvilke rettigheter og plikter norske myndigheter har. Det er nå opp til den norske regjering å beslutte om den vil kjempe for at viktige naturområder skal bevares for etterslekten, eller om de skal raseres.

I lys av sakens betydning anmoder jeg om at OED beslutter å 1) ta område 56 Nordre Hedmark i sin helhet ut av rammeplanen, eller helst 2) skrote NVEs forslåtte nasjonale ramme for vindkraftutbygging. Dersom forslaget ikke skrotes må det 3) legges frem for Stortinget. Utbygging av vindkraft kan forandre landskapet i Norge på en mer dramatisk måte enn noe annet naturinngrep. En slik sak må få en solid demokratisk forankring.

Å bygge vindturbiner i inngrepsfri natur er å gå baklengs inn i fremtiden.

Mette Kongshem

(Sign)

mette.kongshem@gmail.com

Drammensveien 64, 0271 Oslo

Hodalsveien 2084, 2540 Tolga